

تۆرک دیلی

یازی قوراللاری

بیرینجی و ایکینجی تۆرک دیلی اورتوقرافی سمینارینین آلدیغی قورارلار

سۆن اینجهلهمه: ۱۳ مههر ۱۳۸۰

قیمت: ۵۰۰ تۆمن

Türk Dili Yazı Kuralları

Birinci və İkinci Türk Dili Ortoqrafi Seminarının Aldığı Qərarları

Son İncələmə: 5 Oktyabr, 2001

Qiymət: 500 Tüman

ايچىندە كىلر

۳	..... اوڭ سوڭ
۴	..... اليغاميزىن آدى
۴	..... سىلىلر يازىلىشى
۷	..... سىس سىزلر يازىلىشى
۸	..... قوڭشا سىلر
۹	..... تشدىد علامتى
۹	..... تنوین علامتى
۹	..... همزه لى كلمه لر حاقىندا
۱۱	..... شكىلچىلر يازىلىشى
۱۳	..... كلمه لر يازىلىشى
۱۶	..... موڭگ سوڭلر سوڭ بىرلشمه لرى نىن يازىلىشى
۱۷	..... اوڭتوقرافى سىمنارى نىن آلدیغى قرارلار يىن آنا خطلرى
۲۰	..... تعريفلر
۲۱	..... آمارى آراشدىر مالار
۲۹	..... سىمنارىن قورولوشو

اؤن سۆز

ایکینجی تۆزک دلیلی اؤرتوقرافی سمیناری بۇ ایل شهریور آبی نین ۱۴، ۱۵ و ۱۶ - جی گۆنلرینده بیر چوڭ یازیچیلار و اؤخوجولارین ایشتیراکی ایله تهرانین اندیشه مدنیّت ائوینده تشکیل اولدو. بیرینجی سمیناردا اولدوغو کیمی، بۇ سمینارین دا حاضرلیق ایشلری دیلمیزین و مدنیتیمیزین کئشیگینده دؤران بیر سیرا یازیچی، شاعیر و ضیالیلاریمیز طرفیندن حیاتا کئچمیشدی. درگیلر و قزنتلریمیزدن وارلیق، مهد آزادی، نوید آذربایجان، شمس تبریز، آوای اردبیل، ارک، چیچک هابنله اؤیرنجی درگیلری نین اکثریتی بۇ سمینارین قورولوشوندا فعال ایشتیراک ائدیپ، سمینارین علمی هئیاتی ایله امکداشلیق ائتمیشلر. علمی هئیاتین عۆضولری کئچن سمیناردان بری، یعنی بۇ ۱۵ آیدا هر هفته بیر دفعه و سؤن آیلاردا هر هفته ایکی دفعه گؤروشوب، بیر-بیرلری ایله دانیشیقلاار آپارمیش و سؤنونا اؤز تکلیفلرینی بیر لایحه شکلینده سمینارا تقدیم ائتمیشلر.

سمینارین آپاریجی هئیاتی بۇ تکلیف لایحه سینی سمیناردا ایشتیراک ائدنلره پایلامیش و سمینارین سؤنونا اؤنلارین رایلرینی تویلامیش و هامی نین وئردیگی نظرلری گؤزدن کئچیرمیش و آیینان نتیجه لری بۇ قطعنامه ده نشر ائتمگه قرار وئرمیشدیر. رایلرین تدقیقی و ایستاتستیک شکلینه سالیناماسی و قطعنامه نین حاضرلانماسی اؤچون سمینارین عۆمومی تویلاتتی سیندا گیزلی رأی اساسیندا اؤچ نردن عبارت بیر علمی کؤمیسیون سئچلمیشدیر (حؤرمتلی بهزاد بهزادی، علیرضا صرافی و محمد رضا هیئت). بو اؤچ نفر، سمینارین باشقانی و دبیری نین ایشتیراکی ایله بیرگه چالیشاراق سمینارین قطعنامه سینی حاضرلامیش و علمی هئیاته بیلدیرمیشلر. گؤره جگینیز کیمی بۇ قطعنامه ده داها چوڭ آیینما سؤزلر اؤزرنده یئنی قرارلار وئریلمیش و تۆزکجه سؤزلرین یازیلما سیندا چوڭ آز دیشیکلیکلر آپارلمیشدیر.

اؤمود ائدیرم کی، گله جک سمینارلاریمیزدا اؤرتوقرافی ایله برابر دیلمیزین اؤزللیکلری ده تدقیق اولونسون و مؤباحیثه لی حیصه لر اؤزرنده قطعی قرارلار وئریلسین.

بۇ سمینارین حاضرلانماسی، آپاریلماسی و سؤن قرارلارین آیینماسی و نشره حاضرلانماسیندا ان چوڭ امگی کئچن حؤرمتلی علمی هئیات عۆضولرینه، اؤزاق یوللاردان گلن یازیچی و شاعیرلریمیزه، سمیناری حاضرلایان و ایداره ائدنلرین هامی سینا خوصوصی ایله حؤرمتلی زحمتکش دبیریمیز مۆهندیس رفره و علمی کؤمیسیونون عۆضولرینه قلبی تشکؤرلریمی بیلدیریرم. فرقلی فیکیر و سلیقه لره صاحب اولان و ایللر بؤیو اؤز سلیقه لری ایله اثرلر یاراتدیغی حالدا سمیناریمیزدا ایشتیراک ائدیپ، ایملامیزدا بیرلیک یاراتماق اؤچون اکثریتین رأینه قؤل چکن و اؤز اؤسلوبونو مؤدافیعه ائتدیگی حالدا، آیینان قرارلاری اؤز یازیلاریندا اؤرنک گؤتوره جگینه سؤز وئرن حؤرمتلی اؤستاد بهزادی و دیگر عالیملریمیزه شوکران دؤیغولاریمی بیلدیرمگی اؤزومه وظیفه ساییرام. تانری اؤز حیمایه سینی بیزدن اسیرگه مه سین.

دؤکتور جواد هیئت (سمینارین باشقانی)

تهران، مهر ۱۳۸۰

اولو تانرى نىن آدى ايله

تۆرك دىلى يازى قۇراللىرى

بىرىنچى و ايكىنچى اۇرتوقرافى سىمىنارى نىن آلدىغى قارارلار

۱- اليفامىزىن آدى

اليفامىزىن آدى «تۆرك اليفاسى»- دىر، آنچاق فرقلندىر مه زامانى «عرب كۆكلو تۆرك اليفاسى» دا دئيله بىلر.

۲- سىلىرىن يازىلىشى

A	آ ا	آغىز، آتا، آدا
I	ايه يه ئ	ايلدىرىم، قىز، دىرناق، آيى، دارى
O	او و	اوغوز، سون، دون
U	او و	اوجوز، بوروق، دوز
Ə	ا ه ه	ال، اپرىمك، سپله مك، دده، ننه
E	ائ ئ ئ	ائو، گتتمك، يىمك، يى، دئ
Ö	او و	اورنك، گون، اون
Ü	او و	اوچ، گون، دونن
İ	اي ي ي	ايكى، بيز، ديز، دلى، درى

صايتلىرىن يازىلىشى اوزرىنه قىدلر:

۲/۱ - Ə سى نىن يازىلىشى

بو سى نىن يازىلىشى عىنى نىجه نى توره دن ايكى قايدا اساسىندا تنظيملىر: مورفم قايداسى ، هيجا قايداسى.

الف - مورفم قايداسىنا گوره، بو سى نىن يازىلىشى كلمه لرىن باشلانغىچىنا و مورفملىرىن سونونا محدودلاشير و

مورفملىرىن اورتاسىندا يازىلمىر. قئىد ائتمك لازىمدىر كى:

- بو سى كلمه لرىن باشلانغىچىندا «ا» بىچىمىنده، مورفملىرىن سونوندا ايسه «ه، ه» حرفى نىن موافىق فۇرمو ايله

يازىلاچاق: **گوزله مه دى، اسير گه مك، دستله مك، وظيفه لى.**

- بىر هيجادان آز اولان مورفم اوزوندىن قاباقكى مورفمى بىرلىشىپ، واحىد بىر مورفم كىمى چىخىش ائده جك:

ايزله مك ⇨ ايزلمك، ايشله مك ⇨ ايشلمك.

- بىر ھىجىدان آز اۋلان مۇرۇمى منسوبىت شىكىلچىسى اۋلسا، يىنە دە مۆستقىل مۇرۇم كىمى چىخىش ئىدەجك: **دەم،**

اۋنرگەن، وظىفەم.

ب - ھىجا قايداسىنا گۇرە، بۇ سىس يازىلىشى كىلمەلر يىن باشلانغىچىنا و ھىجالار يىن سۇنونا مەدودلاشىر و ھىجالار يىن اۋرتاسىندا يازىلمىر، كىلمەلر يىن باشلانغىچىندا «**ا**» بىچىمىندا، ھىجالار يىن سۇنونا ايسە «**ا، ە، ۋ**» حرفى يىن موافىق فۇرمو ايلە يازىلىر. قىئىد ائىمك لازىمدىر كى:

- ھىمىن سىس بىرىنجى ھىجانىن سۇنونا گلەسە، يازىلمىر: **گىرەمك، درىن، دىلى.**

- كىلمە سادەجە بىر ھىجىدان تىشكىل اۋلسا، يىنە دە ھىجانىن سۇنونا يازىلىر: **نە، دە.**

- كۆكلرىن و شىكىلچىلرىن ايمالاسى يىن ئابىت قالماسى اساس گۇتورولور: **گل، گلن، گلنىم (گلەنىم)** يازىلمامالىدىر. كۆكلرىن و شىكىلچىلرىن ئابىت قالماسى ھىجا و مۇرۇم ائىلىشىنى بىر- بىرىنە ياخىنلاشدىرير و اۋنلارى واحىد بىر ائىلىشا چئورىر.

ھەر حالدا بۇ سىس يازىلمادىغى يىرلردە چاشقىنلىق ائىتمالى اۋلسا، فتەجە حرەكەسى (ـَ) علامىتىدىن فايدالانماق اۋلار.

ايرى، دىر، دە.

اشاغىداكى جدولدا گۇرۇندوگو كىمى بۇتون كىلمەلر يىن يازىلىشى ھەر ايكى قايدا اساسىندا عىنى بىچىمدە اۋلور:

اساسى كىلمە	مۇرۇم اساسىندا	ھىجا اساسىندا	مىثاللار
چۆرك	چۆرگىم	چۆرگىم	حلال چۆرگىم بو سۇفرەنىن ايشىغىدىر.
گلن	گلنى	گلنى	ھەر گلنى قارداش تانىمازلار.
گۈزل	گۈزلىم	گۈزلىم	گۈزلىم، گۈزلىرىنىن سۇخىتى ھەر ياندا اۋلور. - واحىد
گۈلشەجك	گۈلشەجك	گۈلشەجك	بوگۈنكو يارىشدا ايكى ايدمانچى بىر داھا گۈلشەجك.
تبرىز	تبرىزىم	تبرىزىم	يۇلداسىم دا تبرىزىدىر، من دە تبرىزىم.
گلەسە	گلەسە يىدى	گلەسە يىدى	قارداشىم تبرىزىدىن گلەسە يىدى، بىرلىكدە مشەدە گىئىردىك.
گىلكمك	گىلكەجك	گىلكەجك	آتام بو آخشام تبرىزىدىن گىلكەجك.
گىلكمك	گىلكەجك	گىلكەجك	آتام تبرىزىدىن گىلكەجك مشەدە يۇلا دۇشەدو.
گىلكمك	گىلكەلى	گىلكەلى	آتام تبرىزە گىلكەلى ۲ آى اۋلور.

- بىر كىلمەنى كىسكىنلىكلە مۇرۇمىلرە ايرىماق مۇمكىن اۋلماسا، ايملا ھىجا اساسىندا قۇرولمالىدىر: **گۈبەلك، چىبەلك،**

كپەنك، يىلپەنك، كۈندەلن، كىلەجر، چەنە، گۈرەلىم، گۈزلە يەلىم، بىلەرك، كىلەنك.

E - ۲/۲ سسی

- بو سس تۆرك سۆزلىرى نين هر يئرینده آشاغیداکی علامتلىرىن موافیق فورمو ایله ایفاده اولاجاق:

ئ	ئ	ئ
---	---	---

میثال اوچون:

ئشیدیرم	دئمه میشم	گئدیرم	یئ	دئ
---------	-----------	--------	----	----

- بو سس آینما کلمه لرىن باشلانغىچىندا و اورتاسىندا یازىلماز، آنجاق چاشقىنلىق احتمالى اولان يئردە، « — » حرکه سىندن فايدالانماق اولار:

انرژى	المنت	تلویزیون	تکنولوژی	تست
-------	-------	----------	----------	-----

احسان	علم	حکایه	فاتح	قانع	نهضت	عشق
-------	-----	-------	------	------	------	-----

- بو سس Y سسى نین جواریندا گلیرسه، ایستر آینما، ایسترسه اؤز سۆزلىرىمیزده مۆطلق یازىلمالیdır: **قئید، مئیل،**

سئیر، شئیدا، گۆنئی، سئیرک، حئیرت، غئیرت، جئیران، تقى یئف، یئکون، ویئنام، هئیات.

- همین سسى اصلینده I سسى، بیزده ایسه E سسى ایله ایفاده اولان فارس و عرب کۆکلو کلمه لرده ده یازماق لازیمدیر:

تسبّح	قَبّح	سَفّه	بِچارا	بُسّاواد	پُشّواز	پُشکش
-------	-------	-------	--------	----------	---------	-------

۲/۳ - I سسى نین دیاکرىتىک علامتىنى یازماغا گرک یؤخدور: **آغیز، قاییق.** آنجاق فرقلندیرمه ضرورتلىنه گۆره اونون ساده جه اوشاق درسلىکلری، یاد سۆزلىر و فولکلورا عایید اولان متنلرده یازىلماسى تۆوصیه اندیلیر.

۳- سسى سىزلىرىن یازىلىشى

سس سیز فونملری تمثیل ائدن حرفلر آشاغیداکیلاردان عیبارتدیر کی، کلمه نین هر یئرینده اؤزونه مخصوص فؤرمدا یازیلیر:

خ X	چ Ç	ج C	ت (ط) T	پ P	ب B
ش Ş	س (ث، ص) S	ژ J	ز (ذ، ظ، ض) Z	ر R	د D
ل L	گ G	ک K	ف F	ق Q	غ Ğ
	ی Y	و V	ه (ح) H	ن N	م M

میتاللار: **بۆلۆد، تۆپ، جام، چرچی، خاچ، دره، سون، زور، زاله، شانس، آغا، قاییق، گۆنش، لاله، من، نئجه، هارا، انو، یاشار.**

ایضاح: پاراتتیز ایچینده گۆستریلن حرفلر آنجاق عرب کؤکلۆ سۆزلرده، بعضاً ده فارسجا سۆزلرده یازیلیر، میتال اؤچون: **ظالم، اذیت، ضربه، تۆریا، صاباح، صولج، حۆریت، مداح، صراف، طلیعه، گۆذشت، ایصفاهان.**

صامیتلرین یازیلیشی اؤزیرینه قئیدلر

۳/۱ - عربجه سۆزلرین یازیلیشیندا عرب دیلینه مخصوص اولان صامیتلر قوروناجاق:

طلیعه	تۆریا	صاباح	ظارافات	مداح	ضربه	ظۆلم	صراف
-------	-------	-------	---------	------	------	------	------

۳/۲ - V صامیتی ساده جه (و) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیکی علامتی یؤخدور، میتال: **وارلیق، سۆگی.**

۳/۳ - H صامیتی (ه ه ه ه) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیکی علامتی یؤخدور، میتال: **همیشه، ساهمان، منه، شه، آلاله، هله.**

۳/۴ - Y صامیتی ساده جه (ی) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیکی علامتی یؤخدور، میتال: **یاییق، بایرام، آی.**

۳/۵ - İ یکی İ سسی نین آراسیندا گلن Y سسی «گ» (یومشاق گ) ایشارهسی ایله یازیلمالیدیر، میتال: **ایگید، ایگیرمی، چیکین، گتیردیگیم.**

۳/۶ - کلمه نین گورونوشونو ساخلاييب، کوکونو ايتيرمه مک اوچون «ک» حرفی ایکی سسلی آراسیندا قالیب «ی»

سسینه چئوریلدیگی زامان «گ» ایله یازیلمالیدیر، میثال: **چورگیم، گله جگیم، گوروندوگو، شاعیرلر درنگی.**

۳/۷ - K (قالین ک) صامیتی: یاد دیلردن دیلیمیزه کئچن قالین K - لی کلمه لر «ک» ایله یازیلمالیدیر، میثال: **دوکتور،**

دموگراسی، کاراکتر

۳/۸ - عرب کوکلو کلمه لرین سونوندا اصلینده «ع» حرفی ایله ایفاده اولان و بیزده H سسینه دؤنموش اولان فونم

«ح» حرفی نین موافیق فورمو ایله یازیلماق: **ماتاج، طاماج.** همین سس کلمه لرین اورتاسیندا «ه» حرفی نین

موافیق فورمونا چئوریله جک: **فهله.**

۳/۹ - تلفوظوندن آسیلی اولمایارق، یابانچی کلمه لرین باشلانیشیندا و بعضاً اورتاسیندا «ق» کیمی سسلنن «غ»

حرفی اولدوغو کیمی یازیلماق:

غریب	غزل	غم	افغان
------	-----	----	-------

۳/۱۰ - فارس کلمه لرینده کی «گ» حرفی بعضاً «ق» کیمی تلفوظ اولدوغونا باخمایارق اولدوغو کیمی یازیلماق:

کارگاه	آگاهی	دانشگاه	آبگوشت	گوماشتا
--------	-------	---------	--------	---------

۴ - قوشا سسلر

۴/۱ - خارجی کلمه لرده IA و IO و IU سس قورولوشونون ایچینده عمله گلن بیتیشدیریجی صامیت «ی»

حذف اندیلیب، کلمه ساده جه بیر «ی» ایله یازیلماق:

رادیو	بیولوژی	کیوسک	دیالکتیک	نیویورک	آشپان	ریا	شیار
باریوم	نیوزویک	خیوان	میانپور	ریاضی	سیاست	ضیالی	خیار

۴/۲ - SP و ST و ŞP و ŞT و SK قوشا صامیتلر ایله باشلانان کلمه لرین اولینه «ای» حیصه سی آرتیریلمالیدیر:

ایسپورت، ایستالین، ایستانسیا، ایستراسبورق، ایستئیک، ایسکنر، ایشتوتقارت، ایشنیتسل.

۵ - **تشديد علامتى.** عرب كۆكلو كلمه لردە تشديد علامتى قۇرونماليدير، آنجاق تۆركجە سۆزلردە و اۇروپا سۆزلىرىندە تشديد ايشلنمز:

مۆكّمّل	ادبىيات	موقفىت	مدنىت	دۇققوز	اؤتللۇ
---------	---------	--------	-------	--------	--------

۶ - **تنوين علامتى.** عربجە سۆزلىرىن يازىلىشىندا لازىم اولان يترده تنوين علامتىندن اىستىفاده اولماليدير و تنوين يازىلىشى آشاغيدا گۇرونديوگو كىمى اولاجاق:

مثلاً	اعتباراً	قصداً	سهواً	قطعياً	عملاً
-------	----------	-------	-------	--------	-------

۷ - همزه لى كلمه لىر حاقىندا

۷/۱ - كلمه نىن سۇنوندا گلن ساكىن همزه Θ سسىندىن سۇنرا گلسه، «أ» بىچىمىندە يازىلاجاق:

منشأ	مبدأ	ملجأ
------	------	------

۷/۲ - همىن نۇوع همزه U سسىندىن سۇنرا گلسه، «ع» بىچىمىندە يازىلاجاق: **سۇع.**

۷/۳ - همىن نۇوع همزه A سسىندىن سۇنرا گلسه، تلفۇظه غىر- فعال اولدوغونا گۇره يازىلمايلاجاق:

اىنشا	اىملا	اىجرا	اىبتىلا	انىيا	اؤوليا
-------	-------	-------	---------	-------	--------

۷/۴ - A سسى ايله سسلنن همزه «آ» بىچىمىندە يازىلاجاق، آنجاق مدّ علامتى نىن يازىلماغى چاشقىنلىق احتمالى اولان يترده گر كلىدیر:

سؤال	مؤاخىده	مبدأت	اىنشآت	مأل	مآب
------	---------	-------	--------	-----	-----

۷/۵ - Θ سسى ايله سسلنن همزه «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق:

جۆرات	تأسوف	هئيات	مسأله	نشأت
-------	-------	-------	-------	------

۷/۶ - آنجاق بۇ Θ سسى كلمه نىن سۆن سسى اولسا، همزه «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق:

نشئه	تؤوطيه
------	--------

۷/۷ - $\dot{I}$ سسى ايله سسلنن همزه «**ي**» حرفى ايله ايفاده اولاجاق:

رييس	فدايى	جرانيد	ايسراييل	كايينات	داير
------	-------	--------	----------	---------	------

قىيد: **منشأ، انسانين منشأى، مبدأ، سفر يميزين مبدأى** كىمى كلمه لر گؤرون دوگو كىمى يازىلمايدىر.

۷/۸ - همزه O و U و E سسلرى نىن بىرى ايله سسلنن سسه، «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق:

ناپلئون	ژئوپوليتىك	زئوس	دؤئل	سؤند	نؤئل	شؤنؤن
كانئوپاترا	مائؤ	رؤئوس	ايدئؤلؤزى	نئؤن	آنؤورت	مسئؤل
آركئؤلؤزى	رئؤف	داخائؤ	ايشترائؤس	سئول	چائوشسكو	تئؤلؤزى

۷/۹ - E سسىندىن سؤنرا گلن همزه «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق: **تئاتر، رئال، نئاندرئال، پروتئين (پروتئين).**

۷/۱۰ - $\ddot{U}$ و $\ddot{O}$ سسىندىن سؤنرا گلن همزه يازىلمايلاجاق:

مؤمىن	لؤلؤ	مؤدب	مؤنث	مؤلف	مؤسس	مؤئير
-------	------	------	------	------	------	-------

۷/۱۱ - اوروپادان آلنىما كلمه لر ده كى ae سسلرى بيزده «آب» بېچىمىندە ايفاده اولمايدىر: aeroport آيروپورت، aeroplan آيروپلان.

۷/۱۲ - تنوين قبول ائدن همزه بۇرادا گۇرۇندوگو كىمى يازىلمالىدۇر: **جۆزئاً ، اىستىئائاً .**

۸ - شكىلچىلار يازىلىشى

۸/۱ - شكىلچىلار غۇمومىتله كۆكلره بېتىشىك يازىلۇر: **گلمىشىم، گلدۇلار، ائللار، گۇزلدۇر .**

۸/۲ - «مى» و «مو» سۇال شكىلچىلار اۇرتادا بېتىشىك، سۇندا ايسه يان- يانا يازىلمالىدۇر: **گلدۇمى؟ گتندۇمى؟**

اي بىقار سىنەدە، نىشترمىسن، نەسن؟ پىكانمىسان، كۇنولموسن، اخگرمىسن، نەسن؟ (قۇوسى تېرىزى).

۸/۳ - «دا» و «دە» نىطق حىصه لرى شكىلچى كىمى ايشلندىكى زامان بېتىشىك، يۇخسا آىرى يازىلۇر: بۇ سۇالين جاوابى

مىندەدۇر . حسن دە گلدۇ، من دە .

۸/۴ - كلمه لرى بېتىشىدىجى صامىتله باشلانان شكىلچىلردن قاباق پارچالاماق تۇوصيه اولۇر: **موسىقىسى،**

قالمالى يام، قالمالى يىق، دئمەلى يىم، دئمەلى يىك، فىضولى يە .

باشقا مىثاللار:

ئىن، نىن	يە، يا	يىك، يىق	يىر، يىر	يىف	يىوا
نەنىن، تىملى نىن	على يە، ماھنى يا	دىمەلى يىك، قالمالى يىق	لنگى يىر، داشى يىر	تىقى يىف	تىقى يىوا

۸/۵ - اۇزون كلمه لرىن يازىلىشىنى آسانلاتماق اۆچون دۇرد و داھا چۇخ ھىجالى كلمه لرى سىسلى ابله بىتن مۇرفمدن

سۇنرا پارچالانا بىلر، آنجاق آرالارىندا فاصىله اولمامالىدۇر: **موسىقى چىلر، بىزىمكى لىر .**

۸/۶ - بىر كلمەدە عىنى صامىت يا بنزر صامىتلر آردىجىل شكىلدە اۆچ دۇنە تىكرار اولۇرسا، كلمه ايكى مۇرفم آراسىندا

پارچالانا بىلر، آنجاق بىر كلمەنىن مۇختىلف حىصه لرى يان- يانا يازىلمالىدۇر، مىثال اۆچون: **سىسى سىز**

۸/۷ - مۇرفملرىن قۇووشاغىندا عىنى حرف يا اۇخشار حرفلر تىكرار اولۇرسا و او ايكى حرفىن بىرىنجىسى ساغدان

مۇتّىل يازىلمىشسا، كلمەنى ھىمىن يۇردە پارچالاماق تۇوصيه اولۇر:

نسىل لىر	مىنىم مىش	دىل لىمك
----------	-----------	----------

آشاغيداكى مىثاللاردا سامىتىن ساغ طرفدن آيرى يازىلدىغىنا گۆره سۇل طرفدن مۆتسىل يازىلماسى تۆوصىيە اولونور:

اللر	داممىش	آشسىز	گۆلنمك
------	--------	-------	--------

۸/۸ - باشقا دىللردن آلدىغىمىز بو حىصه لر قوشولدىغو سۆزه بيتشىك يازىلاجاق:

كار(صنعتكار)	خانا(كىتابخانا)	دار(محصولدار)	گاه(دانشگاه)
كده(دانشكده)	بئ(بئكار)	پاز(آشپاز)	باز(قوشباز)
بر(دىلبر، سىمىنبر)	جو(دانشجو، صولججو)	ايزم(متابوليزم)	پش(پشواز)
كش(قايعىكش)	گر(مىسگر)	زده(غربزده)	خواه(ترقيخواه)
نامه(شىكايتمه)	زن(لافزن)	خور(رؤشوتخور)	دان(نمكدان)
يستان(دشتيستان)	زادا(ملىكزادا)	سن(سنتز)	هم(همصوحبت)
اؤف(حسنوف)	اؤوا(حسنؤوا)		

۸/۹ - باشقا دىللردن آلدىغىمىز آشاغيدا قتيد ائدىلن حىصه لر مۆستقىل و قوشولدىغو سۆزه ياخين يازىلاجاق:

شؤناس(آذربايجان شؤناس)	پرست(وطن پرست)	طلب(شؤهرت طلب)
فؤرؤش(فضل فؤرؤش)	آنتى(آنتى كؤمونىست)	پرور(قوناق پرور)
	پان(پان عربىزم)	

۹ - كلمه لىرىن يازىلىشى

۹/۱ - «مدنىت»، «ادىيات»، «سوۋىھ»، «قىمت»، «صحىھ»، «وئىتنام» و «كىئف» كىمى آلىنما سۆزلردە ايشلنن IYY سس تركىبى و IY سس تركىبى بورادا گۆرۈندۈگۈ كىمى يىغىجام شكىلدە و سادەجە بىر «ى» ايله (و لازىم گلسە، بىر تشدىد علامتى آرتىرماقلا) ايفادە اولاجاق.

۹/۲ - اوزوپا دىللىرىندن آلىنمىش كلمه لىر عۆمومىتلە فرانسىز تىلفوظو ايله يازىلاجاق: **رداكسىون، ناسيونال، انرژى.**

۹/۳ - اوزىژىنال ايملاسى G ايله يازىلان و آذربايجان لاتىن ايفباسىندا Q ايله ايفادە ائدىلن سس بىزدە «ق» ايله يازىلاجاق: **اورتوقرافى، قرامر، قاز.**

۹/۴ - تۆرك سۆزلرى نىن باشلانىشىندا كى I فونمى قۇرۇناجاق (I سسىنە چئورىلمە يەجك):

ايشىق	اىلدىرىم	اىلىق	اىلغىم	اىلخى
-------	----------	-------	--------	-------

دېقت: **ايراق، ايلان، اينام** كىمى كلمه لىر بو فايدادان قىراقدان قالىر.

۹/۵ - بۇ قارارنامە دەكى قىتىدلىرى نظر دە تۇتماق شرطى ايله بۇتون يابانچى كلمه لر فونتىك شكىلدە يازىلاجاق:

مۆشكول	مۆزد	مۆنتظم	مۆسابىقە	مۆرتب	مۆبتدا
اىستىقلال	اىمام	اىنسان	اىتقىلاب	اىقرار	اىشتىاق
مۆبارىزە	مۆناظىرە	مۆناسىب	مۆختلىف	مۆنحصىر	مۆعاصىر
علم	عشق	احسان	قئىد	مئىل	شئىطان
مۆعلىم	مۆهندىس	مۆلىف	مۆذب	مۆثىر	مۆنث
ظالم	لازىم	نايىل	قادىر	خارىج	بارىز
منافع	محافىل	مكارىم	منازىل	كواكىب	مۆعتدىل
تۆھمەت	مۆھنت	حۆرمەت	صۆحبەت	شۆھرت	حۆكم
تلوىزىون	تلفون	كافە	بالە	فوتوكوپى	سەمىنار
ترمومتر	اتىمۆلوزى	اوكسىژن	آنتىنز	ترانشە	لاووزىيە
پروژكتور	تلكس	المنّت	اپىدمى	تئورى	الاستىك
انگلس	رنە دكارت	ھىرمان ھسە	نېچە	قۆتە	ھابىرىش ھابىنە
ھلىۇم	سزىۇم	نئۇن	مۆلكۆل	سئۇل	رئالزىم
ورزىش	گردىش	يادىگار	مۆرداد	اۆردىبەھىشت	اىسغند

۹/۶ - صابىتلىرى تمثىل اندن دىكارىتىك علامتلىرىن يازىلىشى سادەجە كلمە نىن بىرىنجى ھىجاسىندا گرکلدىر:

گۇرونوش، اۇغۇز، دۆيون .

آنچاق مۆبتدىلر اۆچون بو علامتلىرىن ھىر يئردە يازىلىشى تۆوصىيە اندىلەر: **گۇرونوش، اۇغۇز، دۆيون .**

۹/۷ - فارسجا و عربجە شخس آدلارى نىن يازىلىشىندا اۆرېژىنال اىملا قۇرونمالىدىر: **محمّد، حسين، ابوالقاسم،**

منوچەر، كاظم، عبدالناصر، سعود الفىصل، كبرى، ساعد، ھىت .

۹/۸ - دۇغمالاشمىش عرب و فارس منشالى شخس آدلارى اۆز اىملا مىزلا يازىلا بىلەر: **علسگر، فاطما، حوسن،**

اىرضا، ممد .

۹/۹ - جۇغرافى آدلارى اىراندا اىشلندىگى كىمى، آنچاق اىمكان داخىلىندە اۆز تلفۇظوموزە اۇيغون شكىلدە يازىلاجاق:

لھىستان، اۆزبكىستان، ھىندوستان، لۇبنان، اوترىش، تۇركىيە، كۆردوستان .

۹/۱۰ - سۇن عىسردە غرض اۆزوندن يا بىلگى چاتىشمازلىغى سىبىندن دېشىدىرىلمىش يىر اڈلارى اىمكان داخىلىندە اۇرىژىنال شكىلدە يازىلاجاق: **تۇفارقان، سىيد آوا، سايىن قالا، سۇلدوز، آخما قايا.**

۹/۱۱ - فارسجادا ايشلنمكدە اۆلان تۆرك سۆزلىرى اۆز اىلامىزلا يازىلاجاق: **بۇشقاب، اۆتو، شۇلوق، اۇمود، قۇلدور.**

۹/۱۲ - سىرا سايلار و اىسمين موختليف حاللارىندا و منسوبيت فۇرموندا چىخىش ائدن سايلار آشاغىدا گۇرۇندوگو كىمى يازىلماليدىر:

مىثاللار	يازىلىش طرزى				كاتقۇرى
۱۳۷۹- جو ايل	۹- جو	۶- جى	۳- جو	۲- جى	سىرا سايلار
۱۲- نى چاغىرىن	۶- نى	۱۳- و	۱۲- نى	۱۱- ى	تأثيرلىك حال
۱۱- ساعات ده	۹- دا	۶- دا	۱۲- ده	۱۱- ده	يئرلىك حال
۱۲- يە خبر وئرىن.	۹- ا	۶- يا	۱۲- يە	۱۱- ە	يۇنلوك حال
۱۱- دن قاباق	۶- دان	۹- دان	۱۲- دن	۱۱- دن	چىخىشلىق حال
۱۱- ين يارىسى	۵- ين	۴- وڭ	۱۲- نين	۱۱- ين	يىپهلىك حال
خۇردا دىن ۷- سى	۷- سى	۹- و	۱۲- سى	۱۱- ى	منسوبيت فۇرمو

۹/۱۳ - دۇغمالاشمىش خارجى كلمه لر اۇرتوقرافىدە تۆرك سۆزلىرى كىمى چىخىش ائدەجك: **مۇغايات، هامبال، باريت، مئزى، آبير.**

بۇ كىمى كلمه لر ين يازىلىشى اۇرتوقرافى سۆزلوگوندە وئرىلەجكدىر.

۱۰ - مۆرگب سۆزلر و سوز بیرلشمه لری نین یازیلیشی

۱۰/۱ - مۆرگب کلمه لری نین ترکیب حیصه لری مۆستقیل، آنجاق یان- یانا یازیلما لیدی ر: **آغ ساققال، آغ بیرچک،**

ککلیک اوتو، قانونا و یغونلوق، گۆز و گۆتور مزلیک، دیک باشلیق.

۱۰/۲ - یابانچی مۆرگب کلمه لر بیر لکسیک واحد کیمی دئییل، مۆرگب کلمه کیمی نظرده توتولاجاق. باشقا سۆزله اؤنلارین حیصه لری مۆستقیل، آنجاق یاخین یازیلاجاق:

مؤحنت افزا	دیل آرام	وطن پرست	شؤهرت طلب
------------	----------	----------	-----------

قتید ائتدیگیمیز کیمی، آشاغیداکی ترکیبلر مۆرگب سۆز حساب ائدیلیلر:

شؤناس (آذربایجان شؤناس)	پرست (وطن پرست)	طلب (شؤهرت طلب)
فؤروش (فضل فؤروش)	آنتی (آنتی کؤمونیسیت)	پرور (قوناق پرور)
	پان (پان عربیزم)	

۱۰/۳ - فارسجا سۆز بیرلشمه لری نین آزی بیر حیصه سی دیلیمیزده تکلیکده معنا یا مالیک اولسا، اؤنلارین علاقہ سی «-» اشاره سی ایله ایفاده اولاجاق، یوخسا بۆتون ترکیب بیر لکسیک واحد کیمی قبول اولاجاق:

سیمای - شمس	زؤلف - پریشان	سوء - قصد	باده ی - ناب
پنبه ی - داغ - جؤنون	غیر - مۆمکون	ضیاء - ایتقیلاب	چشم - گیریان

۱۰/۴ - فارس و عرب دیل لریندن آلدیغیمیز بیرلشمه لرده کی «و» باغلا ییجیسی اؤلدوغو کیمی و یا موافیق دیاکری تیک علامت قبول ائده رک ایملادا چیخیش ائده جک:

گشت و گؤذار	درد و غم	نالہ و افغان
گشت و گؤذار	درد و غم	نالہ و افغان

۱۰/۵ - عربجه عیباره لر، سۆز بیرلشمه لری، آتالار سۆزو و آیہ لر اؤریژینال ایملایلا یازیلاجاق:

علی الخصوص	سهل الهضم	میزان الحراره	نعوذ بالله
استغفر الله	انشاء الله	ماشاء الله	الی آخر

تۆرك دىلى يازى قوراللارى

اۇرتوقرافى سەمىنارى نىن آلدىغى قارارلار رىن آنا خطلرى

دۆزگون يازى	يانلىش يازى
گۆزلەيىرم، گۆرهجك، ايستەميشم	گۆزلەيىرم، گۆرهجك، ايستەميشم
دلى، گلەك، وئرمم	دەلى، گەلمەك، وئرمەرەم
گۆزل، چۆرك، دىرك، الجك	گۆزەل، چۆرەك، دىرەك، الجەك
گۆرنىم، گلنىم	گۆرنىم، گلەنم
تەرىزدنم، بۇ شەردنم	تەرىزدەنم، بۇ شەردەنم
گۆرمەميشم، گۆتورمەميشم، گلەيدى	گۆرمەميشم، گۆتورمەميشم، گلەيدى
يار بىزە قۇناق گلەجك.	يار بىزە قۇناق گلەجك.
بىلەرەك، گلەرەك	بىلەرەك، گلەرەك
دەم، اۇنرگەم، وظىفەن	دەم، اۇنرگەم، وظىفەن
اۆلكە	اۆلكە
اىل، ائو، ائىمك	اىل، ئو، ئىمك
ايضاح، ايلان، ايكى	ايضاح، يلان، ييكى
گل چۆرك بى	گل چۆرك بى
گنچە، گندر، دئدىم	گنچە، گدر، ددىم
انرژى، الكترىك، المنت	انرژى، ائلكترىك، المئنت
اتنىك، سىپتامبر، اپىدمى	ائتنىك، سىپتامبر، اپىدئمى
احسان، اعتمىاد، اعتمىبار	ائحسان، اعتمىاد، اعتمىبار
سحر، علم، عشق	سحر، علم، عشق
تسبئح، پشواز	تسبىح، پشواز
مهربان، مەتر	مئهربان، مئەتر
مئىل، قئىد، شئى، نئى، يئكۆن	مىل، قىد، شى، نى، يىكۆن
سالماق، سون، ساققال	سالماق، سون، ساققال
ترلان، تويوق، اوتاق، توي	ترلان، تويوق، اوتاق، توي

دۆزگون يازى	يانلىش يازى	
ماهنى، ھىيوا، شىئە	ماحنى، حىيوا، شىئە	۲۴
ايىدە، گۆيرچىن، گۆى	ايگدە، گۆگرچىن، گۆك	۲۵
دېيرمان، دىئىل، دېيشمك	دگيرمان، دگيل، دگيشمك	۲۶
ايرى، ايلنجە	اگرى، اگلنجە	۲۷
گلەجگم، چۆرگيم، گۆينگين، الجگيم	گلەجيم، چۆرهيم، كۆينهين، الجهيم	۲۸
گۆرۈندۈگۈ	گۆرۈندۈيو	۲۹
دمۇكراسى، دۆكتور	دمۇقراسى، دۆقتور	۳۰
غم، غۇصە، غريب	قم، قۇصە، قريب	۳۱
دۆولت، شۆوكت، دۆوران	دۆولت، شۆوكت، دۆوران	۳۲
چاققال، ائششك، دۆققوز	چاققال، ائشك، دۆققوز	۳۳
عمە، عطار، حيصە، حاقيندا	عممە، عططار، حيصصە، حاققيندا	۳۴
مئلا، قىصدأ، سھوأ	مئلن، قىصدن، سھون	۳۵
دانىشگاھ، آگاھى	دانىشقاھ، آقاھى	۳۶
خىياوان، رياضى، سياست	خىياوان، رياضى، سياست	۳۷
ايسپورت، ايستالين، ايستانسيا	ايسپورت، استالين، استانسيا	۳۸
منشا، مبدأ، ملجأ	منشە، مبدە، ملجە	۳۹
مؤمىن، رۇيا	مؤمىن، رۇيا	۴۰
اينشا، ايملا، ايجرا	اينشا، ايملاء، ايجراء	۴۱
جۆزأت، ھىئأت	جۆزأت، ھىئأت	۴۲
مائو، شۆون، رۆف	ماو، شۆون، رۆف	۴۳
رييس، جرايد، كاينات	رئيس، جرائيد، كائينات	۴۴
مؤكيف، مؤتير، مؤسس	مؤلف، مؤثر، مؤسس	۴۵
جۆزئا، ايسيتنائأ	جۆزء، ايسيتنائأ	۴۶
صحيه، سوئە، ادبيات	صحيه، سويئە، ادبيات	۴۷
اينسانلار، گۆنشلر	اينسانلار، گۆنشلر	۴۸

دۆزگون يازى	يانلىش يازى	
گوژلدیر، گلمیشدیر	گوژلدیر، گلمیشدیر	۴۹
تانرى نین آدیلا	تانرى نین آدیلا	۵۰
تانرى یا یالوارماق	تانرى یا یالوارماق	۵۱
دئمه لی بیك	دئمه لی بیك	۵۲
یثری بیر	یثری بیر	۵۳
تقی یئف، تقی یئوا	تقی یئف، تقی یئوا	۵۴
عارقچینین منده دیر.	عارقچینین منده دیر.	۵۵
حسن ده گلدی، من ده.	حسن ده گلدی، من ده.	۵۶
صنعتکار، کیتابخانا، محصولدار	صنعتکار، کیتابخانا، محصولدار	۵۷
شیکایتنامه، همصوحت	شیکایتنامه، همصوحت	۵۸
آذربایجان شوئناس	آذربایجان شوئناس	۵۹
مؤشکول، مؤزد	مؤشکول، مؤزد	۶۰
ایستیقلال، اینسان	ایستیقلال، اینسان	۶۱
مؤباریزه، مؤعاصیر	مؤباریزه، مؤعاصیر	۶۲
ظالم، لازم، ناظر، شاهد	ظالم، لازم، ناظر، شاهد	۶۳
صوحت، شوهرت، خوړمت	صوحت، شوهرت، خوړمت	۶۴
ورزش، گردش	ورزش، گردش	۶۵
زولف- پریشان	زولف- پریشان	۶۶
نالهی- بولبول	نالهی- بولبول	۶۷
آغساققال کیشی، آغ ساققال کیشی	آغساققال کیشی، آغ ساققال کیشی	۶۸
ککلیک اوؤتو، ایت بوړنو	ککلیک اوؤتو، ایت بوړنو	۶۹
آمبار، قایدا	آمبار، قایدا	۷۰
طاماح	طاماح	۷۱
ظارافات، صباح	ظارافات، صباح	۷۲
طایفا، هامبال، فایدا	طایفا، هامبال، فایدا	۷۳
تورک، بوؤوک، بوئشقاب	تورک، بوؤوک، بوئشقاب	۷۴

تەرىپلەر

اۋرتوقرافى. دېلىن دۈزگۈن يازى قايدالارنى اراشدىران بېلىم ساحەسى اۋرتوقرافى آدلانىر.

بېتىشىدىرىجى صاميت. تۆرك دېلىندە ايكى صاميت آردىجىل ايشلنمز و بۇ كىمى دۇروم اۋرتايا چىخىنجا، ايكى

صاميتىن آراسىندا «بېتىشىدىرىجى صاميت» دئىلىن بىر فۇنم چىخىش ائدر. بېتىشىدىرىجى صاميت داها چۇخ اۋچ

شكىلدە تظاھۆر ائدير: س (آتا، آتاسى)، ن (مۇسىقى، مۇسىقىنى)، ى (ماھنى، ماھنىيا).

دياكىرىتىك علامت. فۇنملرىن سس اۋزلىگىنى تىمىل ائدن و اۋنلارى بىر- بىرىندىن فرقلندىرن علامتلردن عىبارتدىر

كى، حرفىن اۋستونە يا آلتىنا آرتىرىلار. مىثال: **اۋن، اۋن، اۋن، اۋن** و **اۋن** كلمەلرىنىن تىلفۇظ فرقىنى تىمىل ائتمك

اۋچون «و» حرفىنىن اۋستونە قۇيولان آيرى- آيرى دىاكىرىتىك علامتلردن اىستىفادە اۋلونموشدور.

سسلىلر و سسسىزلىر (صاميتلر و صاميتلر). فۇنملر سسلى (A, I, O, U, Ə, E, Ö, Ü, İ) و سسسىز

(مىثال اۋچون P, T, Ş, K, L و باشقالارى) اۋلماق اۋزرە ايكى قۇلا آيرىلر: سسلىلرىن تىلفۇظوندا بو

خۇصوصىت وار كى، هاوا جىرئانى آزاد شكىلدە و هر هانسى مانعە ایلە قارشىلاشمادان آغىزدان چىخار.

سسسىزلىرىن تىلفۇظو ايسە هاوا جىرئانىنىن مۇعەين مانعەلرە راست گىلدىگى اساسىندا فۇرمالاشىر.

فۇنم. ايكى كلمەنى فرقلندىرن ان كىچىك سس حىصەسىندىن عىبارتدىر. مىثال اۋچون **گۆز** و **گۆز** كلمەسىنى نىظرده

تۇتاق، بۇ ايكى كلمەنى فرقلندىرن جەت اۋنلارىن بىرىنجى سس حىصەسىنىن تىلفۇظ طرزىندىن عىبارتدىر. باشقا

مىثال: **اۋز** و **اۋز** كلمەسى.

لكسىك واحىد (سۆزجوگ). سۆزلوكدە قئىد ائدىلمگى ضرورى اۋلان و سادە بىر معنانى ايفادە ائدن كلمە بىر

لكسىك واحىد يا سۆزجوگ آدلانىر. مىثال اۋچون **گلمك** فعلى گۆرونديوگو شكىلدە سۆزلوكدە داخىلدىر، آنجاق

گلمىشىدىر سۆزونو سۆزلوكدە داخىل ائتمگە گرک يۇخدور.

مۇرفم. هر سادە كۆك يا شكىلچى بىر مۇرفم آدلانىر و مۇرفم عۆمومىتلە ان كىچىك معنا واحىدلرى يا قراماتىك

وظيفەنى تىمىل ائدن حىصەدن عىبارتدىر. مىثال اۋچون **گتىر 40 مىشىم** سۆزونو بو مۇرفملرە بۆلمك اۋلار: **گتىر +**

40 + مىش + ام. مۇرفم آنلايشىنى هىجا آنلايشى ایلە دىيشىك سالماماق لازىمدىر. مىثال اۋچون همىن سۆزو

هىجالارا بو شكىلدە بۆلمك اۋلار: **گه + تىر + 40 + مى + شم.** گۆرونديوگو كىمى مۇرفملرە همىشە معنالى

حىصەلردىر، آنجاق هىجالار معناسىز دا اۋلا بىلر.

هىجا. صاميتلر تىلكىدە تىلفۇظ ائدىلە بىلمز. اۋنلارى تىلفۇظ ائتمك اۋچون ياناشى گئدن صاميتلردن فايدالانماق

گركىلدىر. بئله لىكلە هر هىجانىن اۋزگىندە بىر صاميت داپانىر. بىر كلمەنى صاميتلرىن اساسىندا تىلفۇظ

اندىلە بىلن مېنىمۇم حىصەلرە آيىرماقدان ھىجالار اورتايا چىخىر. مېثال اۆچون **اۋد** بىر ھىجا، **قۇچاق** (قۇ + چاق) ايكى ھىجا و **گلمېشىم** (گل + مى + شم) اۆچ ھىجادان تشكىل اولموشدور.

كۆك و شكىلچى. ان كىچىك لكسىك معنا حىصەلرېنە كۆك و ان كىچىك قراماتىك معنا حىصەلرېنە شكىلچى دئىلېر، مېثال اۆچون **اۋنلوك** سۆزو **اۋن** و **لوك** حىصەلرېنە بۆلۈنمك اۆزرە بىر كۆك و بىر شكىلچىدن تشكىل اولور.

آمارى آراشدىرمالار

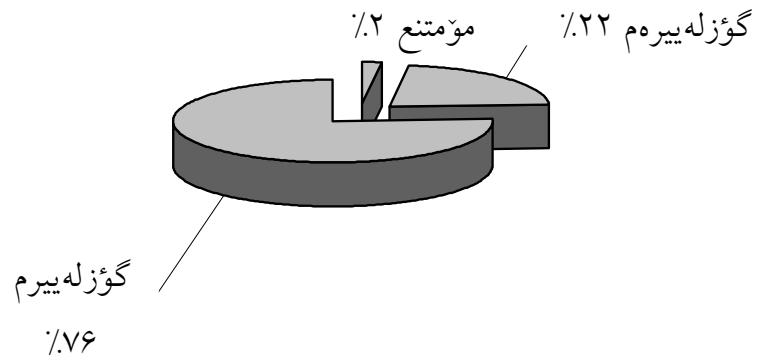
بىرىنچى اۇرتوقرافى سىمنارىندان سۇنرا حلّ اولمامىش ايملا مسألهلرېنى آراشدىرىپ، عۆمومى فېكىرلېر يۇخلاماق اۆچون سۆركلى مۆذاكىرەلر اساسىندا بىر تكلېف لايىحهسى حاضىرلاندى. اۆستەلىك عۆمومى اۇرتوقرافى سلىقهلرېنى اۋىرنمك اۆچون بىر آمارى يۇخلايش ايشى دە دۆزىلدى. بۇ اىستىقامتدە ۶۰ سۇآلدان عىبارت بىر سۇرغو ورقەسى تنظيم اولدو و سىمناردا اىشتىراك ائىدلرە پايلاندى. سۇرغودا، علمى ھىئات داخىل اولماقلا، تخمىنأ ۱۵۰ نفر اىشتىراك ائىدىپ، مۆعىن سۇچەنكلرە علامت قۇيماقلا اۋز فېكىرلرېنى بىلدىردىلر. سۇرغودا اىشتىراك ائىدلر قاباقچا، يعنى سىمنارىن گئىدىشى ايلە ياناشى، بۇ فېكىرلە تانىش اولموشدولار كى، ھر سۇآل سىمبولىك بىر ماھىت داشىماقدادىر، باشقا سۇزلە، ھر سۇآل مۆعىن بىر كلەمىن يازىلىشىندان داھا چۇخ، بللى بىر ايملا سلىقهسىنى تمىل ائىدىر.

سۇرغو ورقەلرېندە ايفادە اولونان فېكىرلر «مايكرو سافت اكل» بىلگى سايار برنامەسى واسىطەسى ايلە تحليل ائىلدى و مۆعىن نىجەلر الە گلدى كى، الينىزدە كى «تۆرك دىلى يازى قوراللارى» جۆزۈهسىنىن تملىنى تشكىل ائىتمكەدەدىر. قئىد ائىتمك لازىمدىر كى، سىمنار اۋز قارارلرېنى علمى ھىئاتىن وئردىگى جاوابلار اساسىندا تنظيملەمىشىدىر، آنچاق آلېنان آمار اساسىندا، عۆمومى دۆشۈنچە ايلە علمى ھىئاتىن فېكىرلرې تقرىبأ عئىنى نىجەلرې گۆسترمكەدەدىر.

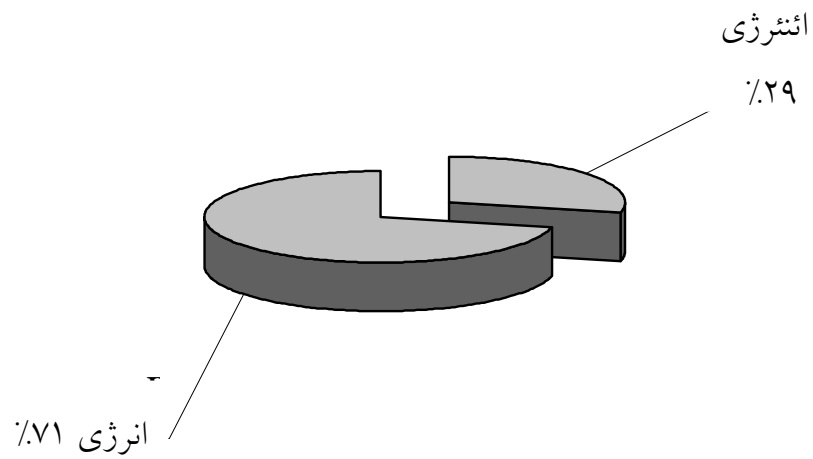
بعضى اورتوقرافى مسألهلىرى حاقىندا موعىن بىر سلىقه نىن كسكىن اكثرىت قازانماسى قطعى قرارلار چىخارماغا اويغون شرايط ياراتدى. مىثال اۋچون **تولان** سۈزونو ۹۹ فاييز همىن شكىلده، بىر فاييز ايسه **طولان** بىچىمىندە يازماغا طرف چىخىمىشدىلار. بۇ ايسه تۆرك سۈزلىرىندە عرب دىلىنە مخصوص صامىتلىرىن ايشله دىلمە مەسى حاقىندا فىكىر بىرلىگىنى گۈستىرىدى. بۇنا بنزر دۇروم **انرۇزى، الكترىك ، اللىمىت ...** كىمى اۋروپا سۈزلىرى نىن يازىلىشى مسأله سىندە ايدى. بۇ كىمى كلمەلىرىن يازىلىشىنى ۷۱٪ يۇخارىداكى شكىلده، ۲۹٪ ايسه **انرۇزى، انلىكترىك، انلىمىت...** شكىلىندە يازماغى اويغون گۈرموشدولر. گۈرونودوگو كىمى بۇرادا دا كسكىن بىر اورتوقرافى سلىقه سى اورتايا چىخىمىشدىر. آنجاق بىر نىچە مسأله حاقىندا بئله بىر كسكىن اكثرىت اله گلمەمىشدىر. بۇنلاردان «واو معدوله» آدلانان ايملا مسأله سى و قۇشا صامىتله باشلانان يابانچى كلمەلىرىن (پلان، پروقرام، كرونولوژى) يازىلىشىنى قئىد ائتمك اولار. علمى كۇمىسيون بۇ كىمى ايملا مسألهلىرى حاقىندا قرار چىخارماغى گله جك سىمىنارلارا بۇراخماغى اويغون گۈرموشدور.

عزىز اۋخوجولارى آلىنان قرارلارىن دايندىغى اساسلارلا داها آرتىق تانىش ائتمك اۋچون سۈزۈگۈندىن تحليللرىن اۋنملى حىصه لىرى گله جك صحىفه لىردە شماتىك شكىلده درج ائدىلمىشدىر.

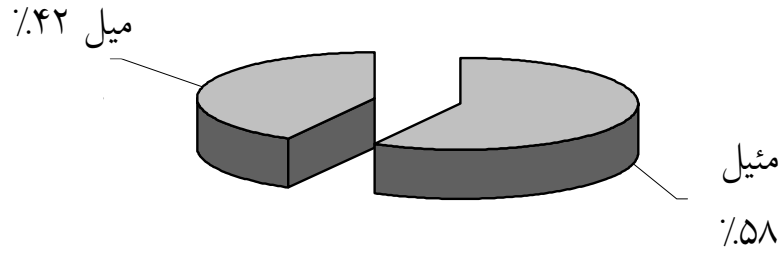
فتحەنن يازىلىشى

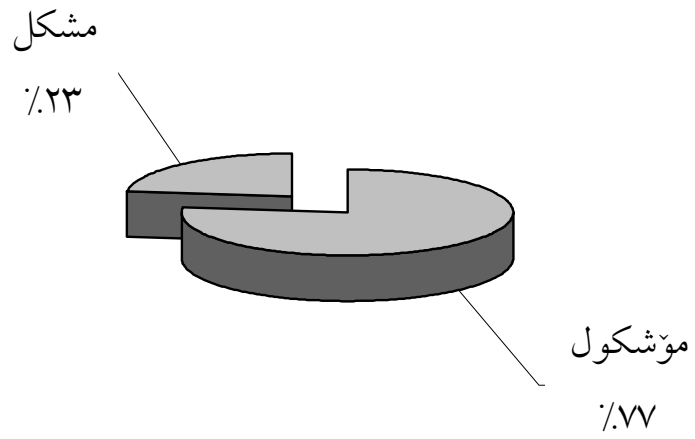
آلىنما كىلمەلردە E سىسى نىن يازىلىشى

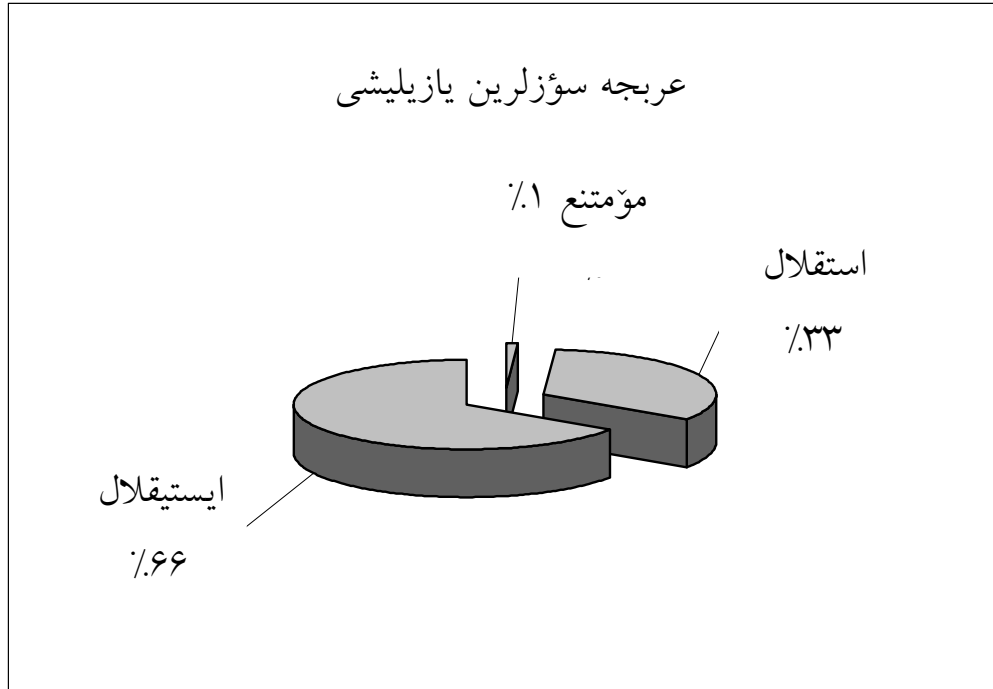
آلینما سۆزلردە «ی» حرفی نین جواریندا E سسی نین یازیلیشى

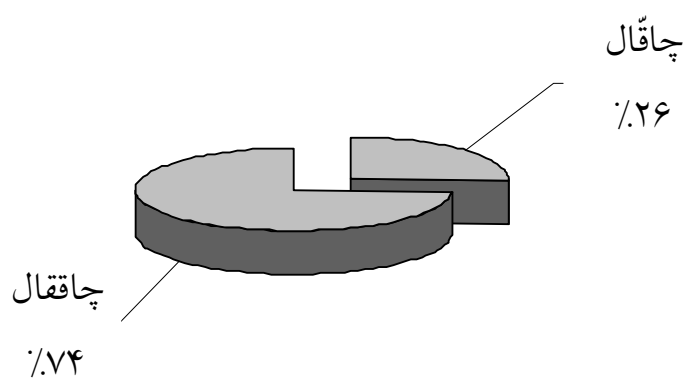
عربجه سۆزلردە دوڤداقلانان صائیتلرین یازیلیشى

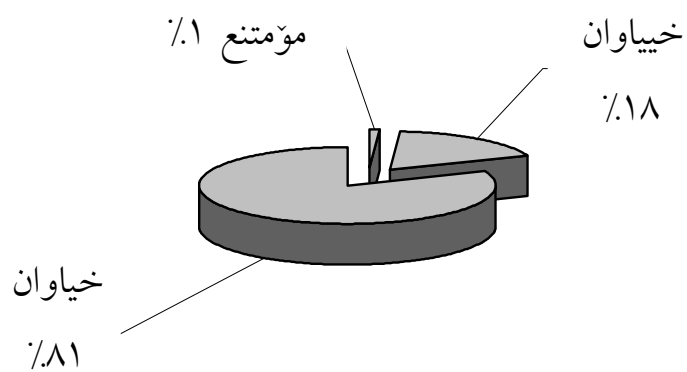

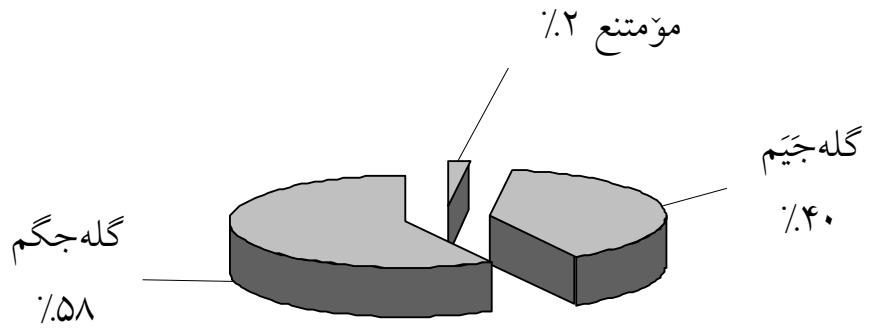
تۆركجه سۆزلردە تشديد

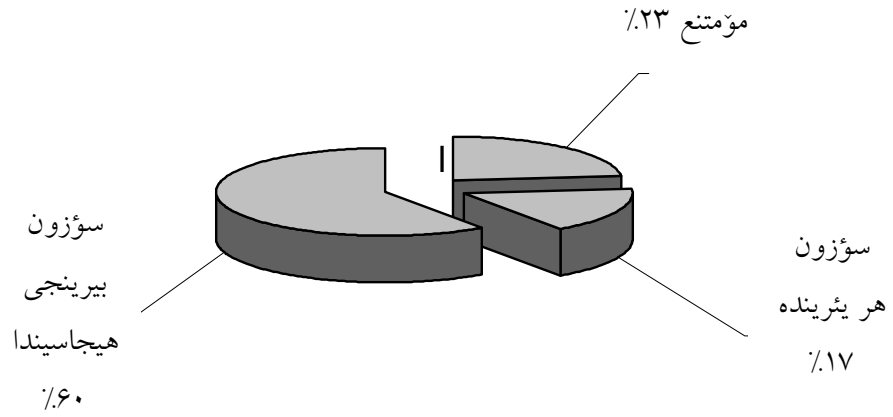
آلینما سۆزلردە قوشا «ی» حرفی نین یازیلیشى

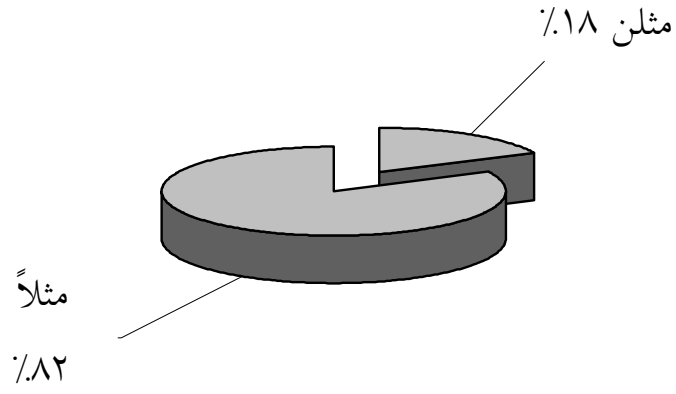
تۆركجه سۆزلردە ساميتلرين يازيلىشى

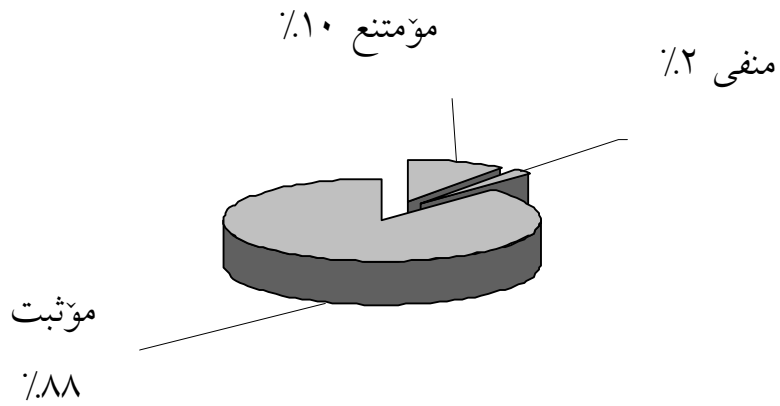
دياكرىتىك علامتلر هاردا يازيلماليدير؟

عربجه سۆزلرده تنوینین یازیلیشى

اۆرتوقرافى تكليف لايحه سینه مۆناسیبت

سمنارین قورولوشو

سمنارین قوروجولاری:

درگیلر و قزئتلر: وارلیق، مهد آزادی، نوید آذربایجان، آوای اردبیل، شمس تبریز، ارک، چیچک
 نشریاتچیلار و مدنیت اوْجاقلاری: چیچکلر قورولوشو، میشو و کولتور درنگی، گونئی مدنیت اوْجاغی، اندیشه نو
 نشریاتی، صابر درنگی، آذربایجانلی بیللی یوردلور تۆپلومو

سمنارین باشقانی: دؤکتور جواد هیئت

سمنارین دبیری: مؤهندیس ابراهیم رفر

سمنارین آراشدیرما مؤوضوعلاری:

مورفم و هیجا آنالیسی و یازی قایدالاری، شکیلچیلر، دخیل کلمه لر، مؤرکب سؤزلر و سؤز بیرلشمه لری، قیسالتمالار،
 عؤمومی اورتوقرافی مسأله لری

علمی هیاتین عؤضولری:

اکبر آزاد، دؤکتور جمال آیریملو، فریبا ابراهیمی (آفاق)، عادل ارشادی فر، حسن ارک، توحید اسدزاده، رسول
 اسماعیل زاده، محمد اشراقی، فریده اصغرینیا، نادر الهی، بهروز ایمانی، بهزاد بهزادی، یوسف بهنمون (دالغین)، دؤکتور
 غلامرضا بوْداغی، دؤکتور حسین پناهی، حسن م. جعفرزاده، میر هدایت حصاری، بهرام حق پرست (ائلچین)، علیرضا
 حمیده خو، علی حسین زاده (داشقین)، حسن خدائی (تایماز)، بابک دانشور، عبدالرحمن دیه جی، حسن راشدی،
 مصطفی رزاقی، مهرشید رهنما، ابراهیم رفر، محمد تقی ستاری، داود سعید خانلو، حسین مسلمی، دؤکتور حسینقلی
 سلیمی، حسین طهماسب پور، یحیی شیدا، علیرضا صرّافی، کیان صفری، دؤکتور هوشنگ عطاپور، دؤکتور محمدعلی
 فرزانه، مسعود فیوضات، دؤکتور حسین فیض اللهی وحید، دؤکتور م. قاسمی (آغشین آغکمرلی)، حبیب قنبرپور،
 رسول کامران کشتیبان، محمدرضا کریمی، علی محمدرزاده فارسی، توحید ملک زاده، عزیز محسنی، حسن مجید زاده
 (ساوالان)، حسین محمدخانی (گونئیلی)، دؤکتور حسین محمدرزاده صدیق (دوزگون)، دؤکتور یوسف معمار، عباد
 ممی زاده (آغداشلی)، ناصر منظوری، علیرضا مقدم، اسدالله مردانی، کریم مشروطه چی (سؤنمز)، صدیار وظیفه (ائل
 اوْغلو)، اسماعیل هادی، دؤکتور جواد هیئت، محمدرضا هیئت